

XX. évfolyam 10-11. szám

2025. október-november

PUSZTADOKTOR MAGAZIN

a Madárkórház Alapítvány lapja

Megkaptuk az 1%-ot, köszönjük!

Gólya statisztika

Amnesztia

A legszebb őszi látványosság Hortobágyon

Hívj, hogy repülhessen!

13600/17

ADJUKOSSZE.HU

Támogatás mértéke:
500 Ft/hívás vagy SMS

Megkaptuk az 1%-ot, köszönjük!

Most is dobogósok vagyunk az állatos alapítványok között! Köszönhető ez Önöknek, akik között sokan vannak olyanok, akik 25 éve támogatnak, sokan vannak, akik sok éve, és azok is sokan vannak, akik csak most először, 1%-kal, adománnyal, önkéntes munkával, jó szóval, lájkolással, követéssel, bárhogyan. Isten fizesse meg, és tartsa meg jó szokásukat!

Nem volt ez mindig így. Kezdtük 1999-ben, és 2000-ben a tiszai ciánkatasztrófánál bele is kerültünk a mélyvízbe, ahol azonnal meg is tanultunk úszni. Egy mérgezett rétisas megmentésével –mely később szabadon bocsátásra került – a média révén ismertek lettünk belföldön és világszerte is. Az akkori kormánynál nyertünk is pályázatokat, mely az induló működésünket támogatta. Akkor 5 millió forint elég volt egy évre, ma 400-nál tartunk. Akkor 2 dolgozónk volt, most 20. Akkor 200 madár volt egy évben, most 9000. Akkor egy telephelyünk volt, most 91. Ezek nagy számok, a legnagyobbak az országban, a legnagyobb kutyás alapítványok 1000 kutyájához képest. Akkor sem volt elég, és most sem. Akkor sem tudtunk meggyógyítani minden madarat, és most sem. De nem a pénzhiány, anyagi, emberi, vagy tárgyi erőforrások hiánya miatt, hanem az időtényező miatt. Ha egy madár (emlős, hüllő, kételtű, hal, vagy bármi, akár ember) megsérül, legyen az baleseti, mérgezési, áramütési, fertőző, vagy bármi más eredetű sérülés, vagy betegség, ha időben, (lehetőleg azonnal) megfelelő ellátást kap, – és ez nem

mentőhely, hanem orvos, vadmadár esetében ebben gyakorlott egzotikus szakállatorvos rendelője, ha szükséges, azonnali műtéti megoldással, – akkor van esély, sőt jó esély a szabadon engedésére. Ha ez késik, az esélyek romlanak. Mivel vadmadarokról van szó, sok esetben akkor kerülnek kézre, amikor már kevés esély van a teljes gyógyulásra. A beérkezett betegek fele ilyen. De az élet akkor is menthető, ha a törött szárny már nem lesz működőképes. Ezeket sok helyen elaltatják, de mi nem tesszük, hanem elfogadható életminőséget igyekszünk biztosítani nekik állatkerti körülmények között a Madárparkban. Itt több, mint 200 ilyen madarat panzióztatunk életük végéig. De itt vannak azok is, még egyszer ennyien, melyek időben érkeztek, és valamikor saját szárnyukon távoznak. És azok is, melyek folyamatosan érkeznek és sorsuk a kórházban dől el. Ehhez tartozik 11 kórterem, 21 kisebb röpde és 3 nagyröpde, 2 madárkert és a kórház fenntartása, rezsivel, munkabérrel, annak közterheivel, gyógyszerrel, takarmánnyal, és akik megtalálják, bejelentik, érte mennek, el látják, beszállítják: dolgozóinkon kívül 2-300 önkéntes saját szabad idejében és saját költségén, hogy mentjük az életüket. Minden áron. Erőn felül. Nem mérlegelve, hogy van-e rá esély, hogy megéri-e, hogy van-e rá pénz, van-e rá hely, idő, kapacitás, energia. Életeket mentünk. Az Önök segítségével, köszönjük!

Dr. Déri János

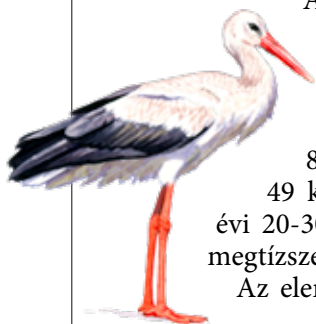

Ezért dolgozunk. A képen erdei fülesbaglyokat és kuvikokat engednek szabadon munkatársaink és önkénteseink.

Gólya statisztika

25 év alatt mintegy 25 000 madár fordult meg nálunk, ezek közül 2355 volt fehér gólya.

Az Alapítvány 1999. szeptember 21-én került bejegyzésre, ezt követően már nem került be gólya, mert augusztus 20. után már elindultak Afrikába. Így az Alapítvány tevékenysége során a beérkezett gólyák számát 2000. évtől számolhatjuk.

Az Alapítvány működése során 2000-2025 között összesen 2355 fehér gólya fordult meg a Hortobágyi Madárkórházban. Ezek közül 1416 elengedésre került, 842 elhullott, 84 tartósan sérült, és 49 kezelés alatt áll. 2000-2007 között évi 20-30 gólya érkezett, ez a szám azóta megtízszereződött: 2025-ben 252 gólya volt. Az elengedettek száma: 2025-ben márci-

usban 19-et engedtünk szabadon, augusztusban 100 gólyát készítettünk fel, és gyűrűztünk meg, de ezek közül 89 került elengedésre, ami összesen 110 szabadon bocsátott gólya, a legtöbb az országban és valószínűleg Európában is.

Néhán adat az EU területéről AI keresés alapján:

UK 33-37 (2022-ben).

2025-ben: Bulgária 24, Szerbia 24, Svédország 18, Lengyelország (17 +) és Franciaország össz.: 250, Németország (Stork Farm Loburg, Vordeben 6) össz.: 20, Hollandia (Vogel klass Karell Schot Koppenhága) 20, Csehország 2+, Észtország 2, Fehéroroszország 1.

Az AI szerint Mo.: Mályi 69, Dömös 7, Eger 20, Dinyés 12, Győr-Moson-Sopron 50, Madárkórház 100. Mo. össz.: 258, ebből Madárkórház 100.

Fehér gólyák gyakoribb sérülései

Tapasztalati alapon a bekerülési okok a következő gyakorisággal fordultak elő, melyeket papír alapon 2007 óta, digitálisan is vezetett adatbázis 2022 óta részletesen tartalmaz.

Gyakorisági sorrendben

1. Áramütés önállóan és kapcsolatos vezetéknek ütközéses, következmé-

nyes traumás sérülések, szárny-, és lábtörés, belső szervi sérülések, belső vérzés: leggyakoribb a következményes belső sérülések miatt rossz prognózisú, a túlélés 50 %

2. Önálló traumás sérülések és együttes, vagy következményes belső sérülések: kirepülést követően nekirepül, fennakad lába, szárnya, csőre törik, a belső sérülések miatt rossz prognózis, sikeres műtét utáni egy hét túlélés 50 %-os

3. Madzag, damil okozta lefűződések, lábtörések: többnyire a fész-

szekben történik, emiatt főleg idült esetek kerülnek kézre a prognózis quo ad vitam jó, quo ad functionem kétes.

4. Gyűrű okozta lábtörés, lefűződés, ízület-gyulladás, madzag, damil gyűrűbe akadása: a kórházba került gyűrűs példányok jelentős része a gyűrűvel kapcsolatban lábsérült. Mivel ezek is inkább idült esetek, a prognózis a madzagos esetekhez hasonló.

5. Fészkekből kiesés, kidobás: pár napos korban a túlélés és rehabilitáció esélye rendkívül jó, kirepülés előtt viszont nagyon rossz. Ennek oka a túl kövér és nehéz idősebb kiskölyök gyenge szöveti szerkezettel súlyos belső sérüléseket szenvednek. A kis test kisebbet puffan, és az általában telt gyomor nem szakad ki, viszont légszákszerűen védi a mellkasi szerveket. Traumás behatásokra a napos madárfiókák más fajknál is ellenállóbbak.

6. Fészkekből mentés valamelyik szülő kiesése miatt tojás, vagy napos fióka esetében mesterséges neveléssel, vagy adoptálva jó túlélési és repatriációs arány. Ezek között előfordul angolkór, annak prognózisa kétes.

7. Fejletlenség, késői kirepülés, fészekben maradás a május után fészkelőknél augusztus-

Fotó: Dr. Déri János

Földön fészkelő gólyák még a Madárpark kialakítása előtt az 1990-es években

tus-szeptemberi mentések és telelő gólyák esetén jó prognózisú.
8. Lelövés légfegyverrel Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékben gyakori, de előfordul Hajdú-Biharban is. A fészkelési szezonban heti rendszerességgel érkezik lőtt gólya. Sörétes fegyverrel ritka. Többnyire életben maradnak, a prognózis általában jó.

A rendőrségi eredményesség 25 év távlatában is nulla.

9. Madárinfluenzás fertőzés időszakosan szórványosan előfordul, és akkor halálos.

10. Más fertőzés (elenyésző).

11. Mérgezés (ritka).

12. Idegen test (gumi, söröskupak, műanyag) felvétele ritka, kiscigolyák gyomrában fű ballaszt, túlméretes

köpet, főleg madzag evéssel összefüggő konkrementum boncolással gyakori lelet, de kiscigolya ritkán pusztul el.

A szabadon bocsátási arány az egyes bekerülési okok és az idő függvényében változik. Ezek összehasonlítása más mentőhelyek eredményeivel nem releváns, mert a madármentés népszerűsödésével megjelenő madármentő szervezetek tevékenysége mellett az utóbbi években a hortobágyi Madárkórházba főként csak a súlyosan sérült, valóban kórházi műtéti és intenzív ellátást igénylő betegek kerülnek be. Ezek túlélési aránya az összes, sok esetben nem súlyos sérüléssel mentett gólya közül rosszabb, bizonyos esetekben 50 %-ot alig meghaladó, az életben maradtak egy része tartósan sérültként él tovább, a repatriációra alkalmasak elengedési aránya még kevesebb.

Dr. Déri János

Madárkórház Alapítvány állatorvosa

Dupla parlagi

Ilyen még nem volt. Engedtünk már el parlagi sast, többet is egy év alatt, de kettőt egyszerre még nem. Most ez történt október 23-án, a Szabadság Napján a Madárparkban. Engedhetők lettek volna pár héttel korábban is, de az MME-től felajánlott nyomkövető nem ért ide. Nem baj. A gyűrűt sem szeretjük, de nem akkora baj, mint gólyáknál, ahol a gólya belekakil és belekeményedik, és lefűzi a lábat, de az afrikai bennszülöttek nyakláncot csinálnak a gyűrűkből. Nem szeretjük a nyomkövetőt sem, mert azért Afrikában a fehér ember sokat fizet. Vállaltuk volna a kockázatot, hogy megtudjuk, és megtudassuk, hogy a repatriációs felkészítésünk eredményes, és mert az MME ezt hónapok óta kérte, de ha nem akarták mégsem, az nem baj. Az egyik pont egy éve került be Biharkeresztes környékéről, egy vasúti sínpár között gyalogolt, a szárnyainak I. és II. rendű evezői félbetörttek. Ez lehet egy genetikai defekt, melyet rétisasoknál leírtak, vagy áramütés, vagy baleset. Bármilyen volt, elmúlt és a tollakat kivedlette. A sasröpdében és a túlélő röpdében is gyakorolt és tudja, hogy nem kell villanyoszlopra szállni, kerülni kell a légvezeték, a vadászokat, az autókat és úgy általában az embert. Ki kell tudni jönni a sasokkal a gólyákkal, a hollókkal és az ölyvekkel. A másik parlagi most jött augusztusban, egy idei fiatal, aki eltévedt és Dabas-Sári belterületén került kézre légúti problémákkal. Meggyógyítottuk és felkészítettük. A két parlagi együtt teljesítette a próbákat és alkalmasnak bizonyultak a szabadon engedésre. Megérdemelt szabadságukat október 23-án nyerték el.

A parlagi sas a kerecsensólyomhoz hasonlóan emblematisz madara a magyar természetvédelemnek. A középázsiai pusztáktól a Kisalföldig tart az elterjedési területe, ha van, akkor ürgét fog, ha nincs, nyulat. Ürge alig van, nyúl viszont sok. Igaz, hogy mostanában a myxomatózis a mezei nyulat is tizedeli, mert ahol sok van valamiből, ott megjelennek a betegségek, de a nyúlbetegség nem sasbetegség. 25 éve alig volt néhány pár az országban, most több, mint 200. Valami közünk nekünk is volt hozzá.

Dr. Déri János

Amnesztia

Idén is eljött a Szabadság Napja

Fotók: Andrejcsik Milla

Október 23. ismét a Szabadság Napja a Madárparkban. Az utolsó szabadon bocsátás napja. Azok tiszteletére és emlékére, akik 1956-ban életüket áldozták, vagy hosszú éveket töltöttek börtönben a szabadságért. Akiket megkínóztak és megaláztak, életük végéig családotul ellehetetlenítettek, száműzésre, emigrációra, hazájuk elhagyására kényszerítettek. Akik valamiért azóta is hallgatnak azokról az időkről. Abban az épületben, ahol valamikor kitelepítettek, kényszermunka táborba

Az őszi, téli időszak jellemzően a baglyok mentéséről és lehetőség szerint szabadon bocsátásáról szól. A falvak, városok madárlakói között több fajukat is megtaláljuk, és mivel mágikus tulajdonságú állatokként egyre több mese, mozifilm szereplőivé váltak, nagyon népszerűek. Ennek köszönhetően mára a mostoha „halálmadár” nevet a képen látható kúvik is elhagyta. Látogatóink alkalomadtán részt vehetnek akár az elengedésükben is. Ez kiváló alkalom arra, hogy már kisgyermek korban megismertessük és megszerettessük a madarakat.

elhurcoltak éltek rabszolgasorban, most madárkórház működik, ahol azokat a madarakat gyógyítjuk, melyek az emberi felelőtlenség következtében sérülnek áramütés, mérgezés, baleseti sérülések miatt, gyógyulásukig kórtermekbe zárva. Nem tudják, hogy mi következik, és meddig tart a fogság, de talán remélik, hogy egyszer véget ér. Néhányuk számára most jött el ez a nap. A Szabadság Napja. Minden évben ekkor engedjük szabadon azokat a gyógyult madarainkat, melyek alkalmasak az áttelelésre, vagy a késői vonuló társaikhoz való csatlakozásra. De csak azokat. Amelyeket sikerült felkészíteni a mostoha körülményekre, akik télen talán majd fázhatnak és éheznek, de biztosan túlélnek. Erre kiválóan alkalmas volt ez a verőfényes nap. De nem tarthat örökké, ha változik a klíma, ha most nem őszi lenne, ami után a tél következik, a hortobágyi pásztorok behajtási ünnepe és a daruünnep is itt van másnap, nem véletlenül. A darvak tudnak valamit. Már tavaly is majd egy hónappal korábban érkeztek, már szeptember elején annyian voltak, mint máskor októberben, és most, október végén a szokásos, napi több, mint 150 ezernél is többen húznak naplementekor éjszakai helyeikre. Ez azt jelenti, hogy északról jön a hideg, és egyszer ideér. És akkor már nem lesz könnyű az itt telelő madaraknak. Akik ezt nem bírják, ezért vonulnak el. De akiknek még ez is jobb, mint ott fenn északon, azok ide húzódnak.

2 parlagi sast, 10 egerészölyvet, 7 barna rétihéját, 13 vörös vércsét, és estefelé 10 baglyot engedtek szabadon munkatársaink és az ünnepi alkalomra ide érkezett látogatók közül az erre vállalkozók. A Hídi-vásári golyaelengedésre emlékeztető tömegben és hangulatban közel kétszázan gyűltek össze, kicsik és nagyok, hogy útjukra engedjék az ég madarait a nagyrópde előtti kunhalomról. Rövid megemlékezés, és egy utolsó vizsgálat után visszakapták szabadságukat. Elszálltak, mint a szél. Felemelő érzés volt mindenkinek.

Dr. Déri János

A legszebb őszi látványosság Hortobágyon

A közönséges daru, vagy más nevén **szürke daru** (*Grus grus*) hasonlóan más nemzetekhez, a magyarságnak is megbecsült, ősi vadmadara. A „daru” szó feltehetőleg finnugor eredetű hangutánzó szó. Az éberség és a hűség jelképeként számos ókori és középkori ábrázoláson láthatjuk, legtöbbször lábával követ tartva. Hazánkban tolla elmaradhatatlan kelléke volt a „valamire való” legények kalapjának. Ma már nem gyűjthető, védett madár

származékaként birtoklása szintén a hatályos természetvédelmi törvényekbe ütközik.

A daru védett madár, eszmei értéke 50 000 Ft.

Megjelenése karcsú, kecses. A hím testhossza 120-130 cm, a tojóé 100-110 cm. Szárnyfesztávolsága átlagosan 180-240 cm közt mozog. Alapszíne palaszürke, fekete szárnyvégekkel, fején fehér, fekete és vörös mintázattal. Az elsőéves fiókák tollazata eltér, fejük sárgásbarna, egy színű. A kifejlett egyedek hangja a „krúgatás”, míg a fiataloké sípoló.

Észak-Európa, illetve Eurázsia (nagy részt Svédország, Finnország, Ész- és Oroszország) térségének erdős, nádasos, lápos sztyeppéin költ. Fészkeléshez nyugodt, emberi tevékenységtől távoli, nehezen megközelíthető helyet választ. Ezek többnyire vízzel, láppal, mocsárral, nádasokkal borított területek. Szereti a jól belátható, biztonságos környezetet mind a fészkelés, mind a vonulás során. Ivaréretté 3 éves kor után válik. Párválasztása a „dürgés” egyfajta „duett” a hím és a tojó közt. Ez nem egyenlő a „darutánc”-kal, mely a hímek közti territoriális harcban jelenik meg, erőfitogtatás gyanánt. Monogám, többnyire egy életre választ társat magának. A földre, zsombékokra helyezett fészkebe 4 tojást rak, melyből többnyire 1-2, esetleg 3 utódot tud sikeresen felnevelni. Fészkeléskor fehérjében gazdag táplálékot fogyaszt, növényi hajtások mellett kisemlősöket, puhatestűeket,

rovarokat is eszik. Az áprilisban kelő fiókák nyár végére elérik a kifejlett kori testméretet. Téltre a táplálékhiány miatt Észak-Afrikába, Dél-Európába, valamint a Közel-Keletre vonulnak. Nyár végén, ősz elején megkezdik a

Ahová meghívunk bennünket előadást tartani, mindig szívesen megyünk. Legutóbb az EgZoo Mánián, az egzotikus állatok kiállításán és vásárán jártunk Budapesten október elején. A vadmadarak tartásában szerzett tapasztalatok megosztása igen hasznos lehet a leendő vagy már gyakorló kisállattartók számára, legyen szó akár a tartási körülményekről, a táplálásról, szaporodásról, vagy a jellemző betegségekről és azok kezelési lehetőségeiről. Ahogy számunkra is fontos tapasztalatszerzés és az esetleg kevésbé ismert fajokról való tanulás. Köszönjük a lehetőséget!

(Fotó: Moldován Livia)

gyülekezést, majd útnak indulnak az első csapatok. Három vonulási útvonaluk Nyugat-, Közép- és Kelet-Európán keresztül vezet. Közép-európai útvonaluk egyik kiemelkedő állomása hazánk, ahol „félúton” megpihennek. Az első csapatok szeptember végén, október elején érkeznek elsősorban Hortobágy, Kardoskút, valamint Szeged térségébe. Vendégszeretetünket majd egész ősszel élvezik, a legutolsó csapatok november közepéig maradnak, de leginkább az első hó lehulltaig. Itt tartózkodásuk csúcspontja október közepére tehető. Az itt tartózkodásukat a további útjukhoz szükséges tartalékok megszerzésével töltik, mely a mezőgazdasági területeken történő táplálkozásból áll. Itt már inkább keményítőben gazdag táplálékot fogyasztanak, leginkább a learatott kukoricatarlók pergési veszteségeit részesítik előnyben. Az éjszakát valamely lápos területen, vagy leeresztett halastavon 10-, 20-, akár 50 ezres csapatokban töltik. Napkeltekor a szélrózsa minden irányába kisebb, párszázados csoportokra oszolva látogatják a környező szántókat, ahonnan napnyugtakor térnek vissza. Rendkívül óvatos, éber madár. Mint fészkelésekor, vonuláskor is a nyílt, átjárható területeket kedveli. Bármely egyed veszélyt érez, az egész csapat felriad, és együtt távoznak. Megközelítésük nehézkes, szinte lehetetlen.

Daruvonulás szempontjából Hortobágy szinte egész Európa legkedveltebb állomása. Évente majd 250 000 egyed fordul meg ebben a térségben. Október közepén a szinkronszámlálások során egy nap alatt becsült darvak mennyisége meghaladja a 160 ezres egyedszámot is. A közeli tarlókon táplálkozó darvak 20-30 ezres csapatokban húznak éjszakázó helyükre páratlan látványt nyújtva a naplementében. (Fotók: Déri Balázs)

Déri Balázs

Október a darvak, november a ludak hónapja

A sasok, ölyvek, vércsék, varjak, galambok mellett jöhetnének a Madárkórházba darvak és ludak is, de nem jönnek olyan tömegesen, ahogy ilyenkor a szabad természetben előfordulnak. Az idén egyetlen daru érkezett, madárinfluenza gyanúval, mely a karanténban végződött, de negatív lelettel nem bizonyított. A két évvel ezelőtti az MME adatai szerint 30 000 madárinfluenzában elhullott daru mellett a többi 170 000 vagy ártímmunizálódott, vagy máshogyan úszta meg, de tavaly egyetlen egy átvonuló sem volt pozitív. Idén viszont a nyugati útirányt választó darvak közül Németországban tömeges elhullást jelentettek madárinfluenza miatt. Ott összeszedik a hullákat, nálunk az két éve nem sikerült, annak ellenére, hogy minden követ megmozgattam vármegyei főállatorvosoktól természetvédelmi hatóságokon át a baromfi terméktanács vezetőig, telefonon, személyesen, és ezen lap oldalain és más szaklapokban is. (Hogy ezzel valahol kihúztam a gyufát, azt érezzük, mert a hatóságok azóta is keresik rajtam a fogást.)

A ludak többszázazres nagyságrendben érkeztek már meg Hortobágyra, váltva a darvakat, a nagyilikek eszik az őszi búzát, a vadászok ezért lövik is őket. Néhány madárinfluenzás azért közülük is kerül, de kezelendő beteg nem érkezik. Hortobágyon a halastavakon, árasztásokon eloszlanak, de az országban leglátványosabb a tatai vadlúdsokadalom, ahol mi is megjelenünk november végén. Látogassanak meg ott is!

Dr. Déri János

Találkozzunk a Tatai Vadlúdsokadalmon 2025. november 29-én

Impresszum • Kiadja: Madárkórház Alapítvány • Felelős kiadó: Dr. Déri János • Cím: 4071 Hortobágy, Petőfi tér 6. • E-mail: madarkorhaz@gmail.com • Tel.: +36 (30) 9435-494; +36 (30) 535-6484 • Szerkesztők: Dr. Déri János, Konyhás István, Veres Hajnalka • Tördelés: TerepSzemle Stúdió • ISSN 1788-456X • Megtalálható országsszerte állatorvosi rendelőkben, állatkeretekben, kisállatkereskedésekben, állati áruházakban, megyei könyvtárakban, AUCHAN és TESCO áruházakban, Alfazoo üzletekben és a budapesti METRO szerelvényeken.

Egyedi azonosító

REpont

Madárkórház Alapítvány